

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir. 405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

DECIZIE

din 16 decembrie 2019

cauza nr. 184/19

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru

au examinat, în ședință publică, susținerile scrise ale
persoanei interesate: XXXXXXXX
reclamatului: Ministerul Afacerilor Interne și
au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele

I. Obiectul plângerii

Instigare la discriminare pe criteriu de convingeri.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 și nu ridică excepțiile de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012.

III. Susținerile părților

Alegațiile părții interesate

- 3.1 Persoana interesată declară că, la data de 15 septembrie 2019, în holul Ministerului Afacerilor Interne a fost inaugurat un crucifix. La acel eveniment ministrul afacerilor interne, a făcut anumite declarații, menționând că „prin inaugurarea acestui crucifix amintim tuturor celor care activează în structurile MAI că oastea e creștină. Polițiștii, carabinierii și salvatorii, toți cei care poartă uniforma Republicii Moldova nu ar putea mișca nici măcar un grăunte fără puterea lui Dumnezeu și a Sfintei Cruci.” Persoana interesată este de părere că instalarea crucifixului într-o instituție de stat, precum și declarațiile făcute de ministru, impun convingerea religioasă a ministrului tuturor angajaților MAI și subdiviziunilor acestuia.

Susținerile Ministerului Afacerilor Interne

- 3.2 Ministerul comunică că potrivit legislației fiecare persoană este în drept să aibă careva convingeri religioase. Totodată, comunică că fiecare persoană are dreptul la libertate de gândire, conștiință și religie. Acest drept urmează a fi exercitat în spiritul toleranței și respectului reciproc. În plus, legea prevede că nimeni nu poate fi urmărit pentru convingerile sale, gândire, credință sau necredință religioasă. Exercitarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau credinței religioase poate fi restrâns numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a

moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei. Adicional a explicat că fiecare persoană are dreptul la libertatea de exprimare, iar simbolisticii creștin-ortodoxe i se atribuie un loc important în istoria și cultura poporului Republicii Moldova.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 Constituția Republicii Moldova prin art. 16 alin. (2)** prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 32 alin. (1)** prevede că oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil; **alin. (2)** libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.
- 4.2 Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criteriile presupuse; instigarea la discriminare reprezintă orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat.
- 4.3 Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64/2010 la art. 3 alin. (1)** menționează că orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei; **alin. (2)** libertatea de exprimare protejează atât conținutul, cât și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează; **alin. (3)** exercitarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrângeri prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.
- 4.4 Legea privind cultele religioase și părțile lor componente nr. 125/2017 art. 3** prozelitism abuziv este definit ca acțiune de schimbare a convingerilor religioase ale unei persoane sau ale unui grup de persoane prin constrângere; **art. 4 alin.(1)** orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii, de a avea sau nu anumite convingeri, de a-și schimba religia sau convingerile, de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor. Fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios; **alin. (2)** exercitarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei; **alin. (3)** Statul exclude orice apreciere din partea sa asupra legitimității credințelor religioase.; **alin.(4)** prozelitismul abuziv este interzis.
- 4.5 Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale la art. 9** prevede că orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de

religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerile, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și a libertăților altora; **art. 10** se menționează că orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești; **art. 14** prevede că exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

4.6 Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice art. 19 alin. (1) nimeni nu trebuie să aibă de suferit din cauza opiniilor sale; **alin. (2)** orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc, la alegerea sa; **alin. (3)** exercitarea libertăților prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol comportă obligații și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: **lit. a)** respectării drepturilor sau reputației altora; **lit. b)** apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice; **art. 20 alin. (2)** orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege; **art. 26** toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

V. În concluzie Consiliul reține următoarele

- 5.1 Din materialele dosarului, Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de instigare la discriminare pe criteriu de convingeri.
- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin. (1) și art. 19 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) stabilesc o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamant atunci când se prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu. Reieșind din alegațiile expuse, pentru a institui prezumția instigării la discriminare faptele invocate trebuie să permită întrunirea cumulativă a următoarelor elemente:
 - a) existența comportamentului prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată

b) cu scopul discriminării unei terțe persoane

c) în baza unui criteriu protejat.

- 5.3 Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul notează că prezumția instigării la discriminare poate fi reținută. Consiliul a luat act că, prin instalarea crucifixului în holul unei instituții publice (aici MAI) însoțită de declarațiile ministrului, precum că "*toți cei care poartă uniforma Republicii Moldova nu ar putea mișca nici măcar un grăunte fără puterea lui Dumnezeu și a Sfintei Cruci*", ar constitui acel comportament prin care un demnitar public, prin autoritatea sa, intenționat ar fi încercat să impună "*celor care poartă uniforma Republicii Moldova*" convingerea religioasă pe care o împărtășește.
- 5.4 Conform art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei/instituției despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze caracterul comportamentului deplâns din perspectiva amplorii acestuia în contextul analizat (raporturile de subordonare ministru - angajat MAI), efectului asupra publicului (în privința angajaților sistemului afacerilor interne) și gradului de determinare a publicului la acțiuni discriminatorii.
- 5.5 Consiliul a luat act de poziția Ministerului Afacerilor Interne precum că fiecare persoană are libertatea de a-și manifesta religia și exprima ideile, precum și de afirmația că statul recunoaște importanța deosebită și rolul primordial al religiei creștin-ortodoxe și, respectiv, al Bisericii Ortodoxe din Moldova în viața, istoria și cultura poporului Republicii Moldova.
- 5.6 Consiliul, fără să nege substanța poziției ministrului, notează că dreptul de manifestare a religiei și a ideilor nu este absolut. Acesta poate fi restrâns în cazul în care întinderea acestuia intră în conflict cu sau afectează drepturile și libertățile altor persoane. Consiliul menționează că Curtea europeană a drepturilor omului a apreciat ca fiind legitimă impunerea unei obligații de discreție în privința funcționarilor publici, având în vedere statutul acestora, în exercitarea libertății de exprimare protejată de art. 10 al Convenției și în manifestarea publică a convingerilor religioase, pe terenul art. 9 al Convenției. În cauza Sodan contra Turciei (§§ 42 și 52) Curtea a notat că obligațiile etice ale unui înalt oficial ce reprezintă, în exercitarea atribuțiilor sale, statul, ar putea fi în contradicție cu viața sa privată (sau ar putea prevala asupra dreptului la viață privată), atunci când conduita acestuia, chiar și într-un mediu privat, este de natură să afecteze negativ imaginea sau reputația instituției pe care o reprezintă. De asemenea, a menționat că Convenția nu exclude impunerea anumitor restricții sau a unei obligații de manifestare a discreției în privința funcționarilor publici, care sunt necesare pentru asigurarea protecției/salvgardării neutralității serviciului public și a principiului secularismului.
- 5.7 Consiliul, aplicând aceste principii la circumstanțele cauzei, susține că pentru a nu influența și/sau submina libertatea religioasă sau a convingerilor atât a angajaților unei instituții publice, precum și a tuturor persoanelor care interacționează cu aceștia, demnitarii ar trebui să fie discreți în acțiunile lor de manifestare a convingerilor religioase în exercitarea atribuțiilor funcționale.
- 5.8 Consiliul este de opinia că expunerea simbolurilor religioase în instituțiile publice transmite indirect mesajul precum că toți angajații instituției împărtășesc o anumită religie, ceea ce ar putea deranja din punct de vedere spiritual/emoțional alți angajați ai ministrului, care împărtășesc alte religii inclusiv pe cei atei. Astfel, prezența simbolurilor religioase în instituțiile publice în care interacționează persoane cu viziuni diferite, nu ar trebui să fie acceptată. Consiliul notează că renunțarea la astfel de simboluri ar contribui la menținerea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, asigurând, în egală măsură, coabitarea persoanelor cu viziuni diferite, ceea ce ar menține nivelul de toleranță necesar într-o societate democratică.
- 5.9 Acestea fiind explicate, Consiliul, analizând faptul de instalare a simbolului religios în incinta unei instituții publice prin prisma elementelor instigării la discriminare, subliniază că astfel de

acțiuni pot fi considerate drept o modalitate de a impune convingerea acestuia, ținând cont de raporturile de subordonare, ministru - angajat MAI.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 1, 2, 3 și art. 15 alin. (4) din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității, coroborat cu pct. 61 al Legii nr. 298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele constatate reprezintă instigare la discriminare pe criteriul de convingeri.
2. Domnul Andrei Năstase va aduce scuze publice, în termen de 10 zile de la recepționarea prezentei decizii, pentru instigarea la discriminare pe criteriul de convingeri manifestată prin instalarea crucifixului și discursul de la evenimentul respectiv.
3. Ministerul Afacerilor Interne va înlătura simbolistica religioasă din holul instituției și va asigura protecția/salvgardarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului.
4. Ministerul Afacerilor Interne va informa Consiliul, în termen de 10 zile de la recepționarea prezentei decizii, despre măsurile întreprinse.
5. Decizia se comunică părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
6. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediu Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru